Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaostolle
21.10.2016

Neuvotteleva virkamies Pekka Harju-Autti

Ympäristöministeriön pääluokan momentti 351064 EU:n Life rahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin

Hallitus esittää momentille 351064 vuoden 2017 talousarvioesitykseen yhteensä 4 500 000 euroa. Tämä on samansuuruinen summa kuin edellisvuonna.

EU:n ympäristörahaston Lifen hankkeet edustavat suurimpia kansallisia ympäristönsuojeluhankkeita. Ne ovat olleet suomalaiselle ympäristön- ja luonnonsuojelulle merkittävä panostus jo kahden vuosikymmenen ajan.

Suomessa on toteutettu 1995-2016 yhteensä 130 hanketta kokonaiskustannuksiltaan noin 230 miljoonaa euroa. EU-rahoitus hankkeissa on ollut yleensä 50%, nyt uuden rahoituskauden myötä se nousi 60%:iin. EU-rahoituksen lisäksi Life-hankkeisiin on tullut kansallista osarahoitusta moninaisilta suomalaistahoilta, kuten tutkimuslaitoksilta, yrityksiltä, kunnilta ja ELY -keskuksilta. Hankkeiden omarahoituksen aikaansaamiseksi on ollut tärkeää että voimme hyödyntää riittävässä määrin eräitä valtion momentteja. Momentilta 61 ja 22 on jo pitkään tuettu LIFE hankkeita, samoin rahoitukseen on käytetty myös luonnonsuojelun muita menoja. Lisäksi YM tutkimus- ja kehitysrahaa on käytetty rahoituslähteenä.

Kunkin Life-ohjelman taustalla on sitä säätelevä EU:n Life-asetus. Nykyisellä asetuskaudella 2014-20 mukana on myös uusi Ilmastotoimien alaohjelma. Sitä vetää DG ENV:n sijaan komission DG Clima. Life on siis nykyisin komission kahden eri pääosaston hallinnoima rahoitusväline.

Life-rahoituksen päävastuu on EU:n komissiolla. Hankehakemukset jätetään vuosittain komissiolle ja ne käsitellään komission omien kriteerien mukaisesti. Jokaiselle hankkeelle määrätään komission puolesta valvova ja auttava konsultti, jonka tehtävänä on seurata ja raportoida hankkeen etenemistä ja toimia välikätenä hankkeen ohjausryhmän ja komission välillä. Jokaiselle hankkeelle muodostetaan Suomessa ohjausryhmä, jossa on mukana Ympäristöministeriön jäsen. Ohjausryhmän tehtävänä on saada hanke toteutettua suunnitellusti aikataulussa ja budjetissa ja osallistua hankkeen tiedonvälitykseen.

Life-rahoituksesta kilpailtaessa hankkeet kilpailevat muiden EU-maiden hankkeita vastaan - ei siis ole mitään EU:ssa korvamerkittyä rahoitusosuutta suomalaishankkeille. Hankkeiden laatu ainoastaan ratkaisee, joten Suomeen hyväksyttävissä Life-rahoitusmäärissä voi tulla vuositasolla suuriakin vaihteluita. Vuosille 2014-17 on kuitenkin käytössä eräässä keskeisessä osiossa (Ympäristön Life) indikatiiviset maa-allokaatiot. Suomi tulee todennäköisesti saavuttamaan tämän indikatiivisen maa-allokaationsa, ts. saanee kotiutettua Suomelle osoitetut laskennallisen osuutensa. Vuoden 2017 jälkeen indikatiivisista maa-allokaatioista luovutaan.

EU-tasolla Life hakemuksien määrä on kasvanut jatkuvasti vuosi vuodelta, joka vuonna n. 30% edellisvuotta enemmän. Suomalaishakemusten määrä puolestaan on pysynyt samana jo reilun vuosikymmenen - Suomesta on perinteisesti aina lähtenyt parisenkymmentä Life-hakemusta vuosittain komissioon. Tämä hakemusten koveneva kilpailu on suomalaisille hakijoille haastava tilanne. Erityisen haastavaksi tilanteen tekee se, että kansallinen rahoitus on vähenemässä sekä momenteilta että ympäristöministeriön toimintamenoilta (joihin t&k raha kuuluu).

Merkillepantavaa viime vuosina on ollut hakemusten keskimääräisen koon huomattava kasvu: vielä muutama vuosi sitten vain joka toinen hakemuksista oli kokonaiskustannukseltaan yli 1M€, nyt lähes kaikki hakemukset ovat kokonaisbudjetiltaan kuusinumeroisia. Hakukierroksilla 2015 ja 2016 on ollut mukana peräti kolme suomalaista hanketta, joiden kokonaiskustannukset ovat peräti yli 10 M€. Tämä hankkeiden kasvu on myös komission toivoma suuntaus.

Näiden perinteisten hankkeiden lisäksi uudessa asetuksessa lanseerattiin aivan uusi hankemuoto - integroidut, eli yhdistetyt, hankkeet. Nämä integroidut hankkeet ovat kokonaiskustannuksiltaan peräti suuruusluokkaa 20-40M€ ja sisältävät yleensä vielä yhtä suuren potin itse ydinhankkeeseen kytkettyjä oheishankkeita. Integroidut hankkeet kattavat laajoja aihealueita ja tähtäävät Euroopan Unionin ympäristö- ja ilmastotoimia koskevien suunnitelmien tai strategioiden täytäntöönpanoon. Mahdollisuuksien mukaan integroidut hankkeet tähtäävät myös muiden kuin EU:n Life-rahoituksen käyttöön hyödyntämällä EU:n ja kansallisten ympäristöalan rahoitusmahdollisuuksien synergiaetuja, tarjoten erinomaisen mahdollisuuden saada suomalaiset rahoittajatahot toimimaan aiempaa voimallisemmin yhteistyössä. Kullekin maalle on luvattu v. 2020 mennessä 3 integroitua hanketta. Ensimmäisten hakukierroksen perusteella voidaan todeta komission integroitujen hankkeiden lanseerauksen tapahtuneen hyvin onnistuneesti – tämä uuden tyyppinen rahoitusmuoto on herättänyt suurta kiinnostusta ja kilpailu hankkeista on kovaa. Ensimmäisessä haussa (2014-15) komissio päätti rahoittaa seitsemää IP-hanketta, joista yksi oli suomalaishanke: Metsähallituksen SisävesiLife-hanke, joka saa rahoitusta 12M€. Toisessa haussa hyväksyttiin myös suomalaishanke: SYKEn KiertotalousLife-hanke, joka niinikää saa rahoitusta maksimisuuruuden 12M€.

Turvataksemme mahdollisimman hyvin Life rahoituksen tulevan saamisen Suomeen, on ensisijaisen tärkeää varmistaa hankkeisiin tarvittavan kansallisen rahoitusosuuden riittävyys. On keskeistä allokoida asiaan liittyville momenteillemme riittävästi rahaa life hankkeiden kansallisen rahoitusosuuden turvaamiseksi.

Pekka Harju-Autti,
Neuvotteleva virkamies
Ympäristöministeriö

TOIMENPITEITÄ VARTEN — Kaisa Iso-Sipilä, Eduskunta

TIEDOKSI — Laura Höijer, YM
Saara Bäck, YM
Tarja Haaranen, YM
Pirkko Isoviita, YM
Pirkko Heikinheimo, YM
Merja Pylkkänen, YM
Sirpa Tanninen, YM
Kirjaamo, YM